

Науковий діалог «Схід-Захід». Матеріали всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю: у 4 частинах. – Д.: ТОВ «Іновація», 2013. – Ч. 2. – С. 188-191.

ТРЕМБОВЕЦЬКИЙ Д.В.
аспірант Кам'янець-Подільського
національного університету
імені Івана Огієнка

ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТУ ВІЙСЬКОВОГО МІНІСТРА ДИРЕКТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ ВСЕВОЛОДА МИКОЛАЙОВИЧА ПЕТРІВА

Відновлена після кількох століть українська держава, що постала в результаті революції 1917-1920 рр., змушена була виборювати свою незалежність у боротьбі із значною кількістю ворогів. За таких умов на порядок денний постала необхідність організації оборони та збройної боротьби, втілення в життя яких покладалося на військове міністерство. Одним із керівників військового відомства був Всеволод Миколайович Петрів. Неординарна постать, визначний український військовий, громадський та політичний діяч, письменник, педагог. Звичайно, в радянські часи військово-політична діяльність цієї особи не могла отримати об'єктивного висвітлення [1]. Чимало уваги їй було приділено у публікаціях представників української діаспори [2, 3, 4, 5, 6]. Однак можливість найбільш об'єктивної оцінки з'явилася після проголошення незалежності [7, 8, 9, 10, 11, 12]. Попри певні здобутки вважаємо за необхідне ще раз звернутися до життя та діяльності цього визначного українського діяча.

Всеволод Миколайович Петрів народився 2 січня 1883 р. в Києві (за іншими даними - на Чернігівщині) у родині потомствених військових (батько майбутнього визначного військового діяча УНР дослужився до генерал-майора, а прадід воював у лавах армії шведського короля Карла XII) [7, с. 214].

Першою ланкою у формуванні військового спеціаліста став Київський кадетський корпус. По його закінченні у 1900 році В. Петрів поступив до Павлівського воєнного училища у Петербурзі. Останньою ланкою стала академія Генерального штабу, яку було успішно закінчено у 1910 році за 1 розрядом [7, с. 214].

Армійське життя Всеволода Миколайовича розпочалося в 1902 році, коли молодий підпоручник отримав направлення в 24-ий Симбірський полк, звідки його перевели до 7-го понтонного батальйону. В подальшому військова служба проходила в Лейб-гвардії Литовському полку, що дислокувався у Варшаві. Протягом 1910-13 років розпочалося його знайомство з штабною роботою. Після командування ротою 165-го піхотного Луцького полку він служив молодшим ад'ютантом штабу Київської військової округи, пізніше - старшим ад'ютантом штабу 42-ї піхотної дивізії. З 15 вересня 1914 року по травень 1916 року В. Петрів в.о. штаб-офіцера для доручень штабу, спочатку XXIV, пізніше X армійських корпусів [12, с. 105]. У травні 1916 року він уже начальник штабу 7-ї Туркестанської стрілецької дивізії. А в березні наступного року отримав чин полковника [7, с. 214].

Революційні події 1917 року серйозно вплинули на подальшу військову службу. В. Петрів прихильно відгукнувся на розгортання українського національно-визвольного руху, став активний учасником визвольних змагань. У листопаді 1917 року ним було організовано з українських частин Західного фронту полк ім. Костя Гордієнка, з яким брав участь у боях за Київ з більшовиками [3, с. 53]. Через деякий час В. Петрів формує 3-й Запорізький кінно-козачий полк, який було розгорнуто у 1-й Запорізький ім. кошового К. Гордієнка полк кінних гайдамаків, що входив до складу Запорізького корпусу армії. Тоді ж Всеволода Миколайовича було призначено в.о. інспектора кінноти війська УНР.

Після гетьманського перевороту розпочалася чистка офіцерських кадрів. Серед офіцерів звільнених зі служби опинився і В. Петрів. Однак, враховуючи його досвід, гетьманське керівництво призначило полковника начальником

штабу 12-ї пішої дивізії Армії Української Держави. Плідної співпраці не вийшло, але з серпня 1918 року В. Петрів у розпорядженні начальника Генерального штабу Збройних сил Української Держави, а з жовтня всю свою енергію направив на участь у підготовці офіцерських військових кадрів.

З встановленням влади Директорії УНР В. Петрів знову успішно проявив свої організаторські здібності, налагодивши роботу Житомирської юнацької школи [12, с. 106], залучивши до навчального процесу С. Дядюшу, М. Капустянського, І. Мартинюка та ін. Не завадила роботі і контузія, отримана в бою 13 березня 1919 року [7, с. 214].

2 червня 1919 р., за наказом В. Тютюника, В. Петріва було призначено на посаду командуючого 1-ї Північної дивізії Волинсько-Холмської групи Дієвої армії УНР, яка вела бої проти поляків і більшовиків. Зважаючи на його досвід штабної роботи Всеволода Миколайовича призначили начальником штабу [12, с. 106]. Однак незабаром його відкликали зі фронту і призначили заступником військового міністра УНР, а з 9 липня - військовим міністром в уряді І. Мазепи [13, Арк. 168 зв.]. Перебуваючи на цій посаді він фактично мусив виконувати ще й обов'язки військового міністра ЗУНР. В. Петрів сприяв підвищенню боєздатності Дієвої армії, доклав зусиль щодо проведення блискучого походу армії УНР та УГА на Київ. Разом з тим Всеволоду Миколайовичу випало розділити успіхи та невдачі у війні з Денікіним [7, с. 214].

З 5 листопада 1919 року як заступник військового міністра УНР направлений у відрядження до Варшави, де працював над відродженням українського Генерального штабу, який і очолював з квітня по червень 1920 року. У тому ж році він інспектував піхоту армії УНР. В жовтні 1920 року відбулася визначна подія в житті В. Петріва. Він отримав звання генерал-хорунжого. У наступному місяці був інтернований в Польщі, де певний час перебував в таборах для інтернованих [12, с. 106]. У березня 1921 року Всеволода Миколайовича призначили 1-м генерал-квартирмейстером Генерального штабу УНР, а з 19 серпня 1921 року - начальником Генерального

штабу УНР [7, с. 215]. Проте у червні 1922 року він, за власним бажанням, звільнився в запас.

В період еміграції колишній військовий міністр УНР активно займався педагогічною діяльністю. Після роботи в Українській державній гімназії в Хусті, він читав лекції в Українському високому педагогічному інституті у Празі, був професором Української реальної гімназії у м. Моджари, протягом 1922-1923 років викладав військову історію на курсах старшин УНР у Каліші [8, с. 18].

У березні 1939 року, перебуваючи в Хусті, В. Петрів отримав пропозицію прийняти командування Збройними Силами Карпатської України, але попри відмову, дав згоду допомагати в роботі штабу січовиків.

30 червня 1941 року, у Львові після проголошення революційним крилом ОУН (Бандери) Українського Уряду на чолі з Я. Стецьком Всеволод Миколайович увійшов до складу цього уряду як військовий міністр. Під час Другої світової війни брав участь у переговорах з нацистами щодо долі України та українців. Кілька разів отримував пропозиції очолити Українське Визвольне Військо (1943 рік) та Українську Національну Армію (1945 рік), але відмовлявся. Проте був одним із найближчих радників командувача Української Національної Армії П. Шандрука.

З 1945 року В. Петрів перебував на еміграції у Західній Німеччині. Помер у таборі для переміщених осіб у Регенсбурзі 10 липня 1948 р. Похований в Аусбурзі [7, с. 215].

Таким чином, постать В. Петріва залишила помітний слід у вітчизняній історії, тісно пов'язана з Першою та Другою світовими війнами, Українською революцією 1917-1920 років. Тому діяльність генерала та військового міністра УНР Всеволода Михайловича Петріва заслуговує на подальші наукові дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Великий жовтень і громадянська війна на Україні. Енциклопедичний довідник / Відповід. ред. І.Ф. Курас. - К.: Голов. ред. УРЕ, 1987. - 632 с.

2. Нагаєвський І. Історія української держави двадцятого століття. / І. Нагаєвський. – К.: Укр. письменник, 1993. – 414 с.
3. Петрів В. Спомини з часів української революції (1917-1921) / Петрів. – Львів: Червона Калина, 1927. – Ч. 1. – 180 с.; 1931. – Ч. 4. – 120 с.
4. Стахів М. Україна в добі Директорії УНР: У 7-ми т. / М. Стахів. – Торонто, 1962–1966. – Т. I. – 276 с.; Т. IV. – 353 с.; Т. V. – 248 с.; Т. VI. – 247 с.; Т. VII. – 431 с.
5. Христюк П. Замітки і матеріали до історії Української революції 1917–1920 рр. / П. Христюк. – Відень, 1921. – Т. 1. – Кн. 1 – 152 с.; Кн. 2. – 204 с.
6. Шанковський Л. Українська армія у боротьбі за державність /Л. Шанковський. – Мюнхен, 1958. – 317 с.
7. Колянчук О. Генералітет українських визвольних змагань. Біографи генералів та адміралів українських військових формацій першої половини ХХ століття / О. Колянчук, М. Литвин, К. Науменко. – Л.: Ін-т Українознавства ім. І. Крип'якевича, 1995. – 228 с.
8. Литвин С. Українські військові діячі періоду першої російсько-української війни (грудень 1917 – березень 1918). / С. Литвин // Воєнна історія. – 2008. – № 1 (37). – С. 12-22.
9. Сергійчук В. Своєї честі не віддав нікому / В. Сергійчук // Петрів Всеволод. Військово-історичні праці. Спомини. – Київ, 2002. – 296 с.
10. Стрельський Г. Біографія Всеволода Миколайовича Петріва / Г. Стрельський // Українські історики ХХ століття: Біобібліографічний довідник. – Київ: Інститут історії України НАН України, 2004. – Випуск 2, Частина 2. – 382 с.
11. Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917-1921): Наукове видання / Я. Тинченко. – К., 2007. – 536 с.
12. Тинченко Я. Українське офіцерство: шляхи скорботи та забуття. / Я. Тинченко. – К.: Тиражувальний центр УРП, 1995. – Ч. I., Біографічно-довідкова. – 259 с.

13. ЦДАВОУ, ф. 1065, оп. 1, спр. 14, арк. 68 зв.